

МІЖНАРОДНИЙ
ФОНД
ВІДРОДЖЕННЯ

Центр «Нова Європа»
Київ

Христина Зеленюк,
асоційована аналітикиня
Центру «Нова Європа»

ZEITENWENDE МЕРЦА

НА ЩО МАЄ ЗВЕРНУТИ УВАГУ УКРАЇНА,
АБИ ПОВОРОТНИЙ МОМЕНТ КАНЦЛЕРА ФРН
СТАВ РЕАЛЬНІСТЮ

Аналітичний документ підготовлено за підтримки Міжнародного фонду «Відродження». Матеріал відображає позицію авторів і не обов'язково збігається з позицією Міжнародного фонду «Відродження».

ZEITENWENDE МЕРЦА:

НА ЩО МАЄ ЗВЕРНУТИ УВАГУ
УКРАЇНА, АБИ ПОВОРОТНИЙ МОМЕНТ
КАНЦЛЕРА ФРН СТАВ РЕАЛЬНІСТЮ

Христина Зеленюк,
асоційована аналітикиня
Центру «Нова Європа»

У травні цього року українці радісно вітали прихід на посаду канцлера Німеччини Фрідріха Мерца, наголошуючи, що тепер світ побачить справжній *Zeitenwende* («поворотний момент») у німецькій зовнішній та безпековій політиці¹. Майже пів року його перебування на чолі уряду дозволяють зробити проміжні оцінки: що вдається новому канцлеру, а що ні; на що Україна має звернути особливу увагу, аби все ж **поворотний момент** Мерца справді став реальністю.

Позиція Фрідріха Мерца чітка: Росія веде проти Німеччини гібридну війну, намагаючись перевернути політичний порядок Європи з ніг на голову. Поява «невідомих» безпілотників у німецькому/натовському небі — один зі шляхів Кремля перевернути політичний порядок й у самій ФРН. Ще до ухваленого союзниками на цьогорічному Гаазькому саміті НАТО рішення збільшити оборонні витрати до 5% ВВП, уряд Фрідріха Мерца постав перед низкою гострих економічних проблем. Хоч Мінекономіки ФРН й дещо підвищило прогноз зростання економіки країни у 2025 році, проте його рівень залишається доволі низьким — 0,2%. Для порівняння: у 2021 році економіка Німеччини зросла на 2,7%.

Через необхідність збільшення витрат на оборону, зокрема через зростання чисельності збройних сил (ЗС) ФРН до 260 тис. військовослужбовців, а також посилення підтримки Києва, адже адміністрація Трампа чітко дала зрозуміти, що більше не оплачуватиме «порожні чеки» для України, вже у 2026 році федеральний уряд Німеччини постане ще перед однією величезною проблемою, яка вплине на допомогу Україні. Частково Фрідріх Мерц вже почав це комунікувати, закликаючи до реформи витрат на соціальне забезпечення. Наприклад, у 2026 році зростуть відрахування на медичне та пенсійне страхування.

Усі ці проблеми можуть не лише спровокувати розкол у правлячій коаліції консервативного блоку Християнсько-демократичного союзу і Християнсько-соціального союзу (ХДС/ХСС) та лівоцентристської Соціал демократичної партії Німеччини (СДПН), а й призвести до ще більшого зростання рейтингів ультраправих, популістських і відверто проросійських сил у Німеччині. Так, наприклад, наприкінці вересня 2025 року, за даними [опитування](#) інституту Insa на замовлення таблоїду Bild, проросійська й ультраправа популістська «Альтернатива для Німеччини» (AfD) посіла перше місце з 26%, випередивши блок ХДС/ХСС на 1%.

¹ Zeitenwende («поворотний момент») — концепція переорієнтації Німеччини у зовнішній та безпековій політиці після повномасштабного вторгнення Росії в Україну. Запропонована канцлером Олафом Шольцом 27 лютого 2022 року.

Детальніше про головні виклики для уряду Фрідріха Мерца та їхній вплив на підтримку України в аналітичній статті Христини Зеленюк, асоційованої аналітичині Центру «Нова Європа». Матеріал підготовлено на основі численних інтерв'ю з посадовцями та експертами не лише в німецькій столиці, а й у низці міст східних земель ФРН, зокрема у Дрездені та Лейпцигу.

КЛЮЧОВІ ВИСНОВКИ

- 1 Популярність ультраправих.** Виступаючи проти надання військової допомоги Україні, бо це лише провокує ескалацію й підвищує ризики для самої Німеччини, ультраправа популістська «Альтернатива для Німеччини», яка стверджує, що це лише провокує ескалацію й підвищує ризики для самої Німеччини, вийшла на перше місце в рейтингах. Відрив від ХДС/ХСС незначний, але тенденції мають загрозливий характер. Тому Україні треба посилити комунікаційні зусилля в Німеччині: головний акцент варто робити на тому, що в умовах скорочення підтримки з боку США Росія вже пішла на ескалацію. Величезна кількість «невідомих» дронів у німецькому небі це лише підтверджує.
- 2 Можливий внесок України у зміцнення безпеки ФРН.** Армії ФРН бракує засобів для відбиття дронівих атак. Водночас, німецькі політики не бачать сенсу вкладати гроші у виробництво антидронових технологій, які за пів року-рік відійдуть у минуле. Київ може запропонувати Берліну свій унікальний практичний і технологічний досвід, що дасть уряду Фрідріха Мерца змогу говорити про внесок України у зміцнення безпеки ФРН і Європи в цілому.
- 3 Подолання викликів для інвестицій в оборонне виробництво.** Для створення спільних із Німеччиною виробництв Україні, заохочення німецьких інвестицій в українську оборонну індустрію треба усунути низку проблем, які в дискусіях з німецькими посадовцями та експертами постають поряд із корупційними викликами, що породжують недовіру до Києва.
- 4 Спекуляції на темі українців у ФРН.** Деякі німецькі політики спекулюють на темі соціальних виплат для українців у ФРН, заявляючи, що непрацюючих громадян України та чоловіків призовного віку треба позбавляти виплат. Таким політикам варто нагадувати, що понад 60% українців працездатного віку в Німеччині працевлаштовані й платять податки до федерального бюджету. Реформи потребує система витрат на соціальне забезпечення в цілому, якою активно користуються й самі німці.

НІМЕЧЧИНА ВІДНОВЛЮЄ АРМІЮ: ЯК ЦЕ ВПЛИВАЄ НА УКРАЇНУ

Уже давно вулиці німецьких міст заповнила соціальна реклама Бундесверу. Великі постери з зображеннями німецьких військових і закликами долучатися до лав ЗС Німеччини можна побачити на багатьох зупинках громадського транспорту, будівлях залізничних вокзалів тощо.

За словами очільника оборонного комітету Бундестагу Томаса Рьовекампа, з яким ми зустрілися на інтерв'ю в німецькому парламенті одразу після його зустрічі з представниками української оборонної індустрії, ставлення німців до власної безпеки й безпекових загроз змінилося.

«Десятиліттями люди в Німеччині вірили, ми вірили, у вічний мир. І саме тому було проголошено переломний момент — «Zeitenwende» — колишнім федеральним канцлером Олафом Шольцем. Це було не лише зміною та викликом для особового складу та матеріальних ресурсів Бундесверу, оснащення ЗС Німеччини, але й для суспільного зрушення у ставленні до необхідності захищати та зберігати мир, свободу та демократію», — [азначив](#) Томас Рьовекамп.

Українцями ці дії можуть справедливо сприйматися як дуже запізнілі. Проте для такої країни як Німеччина — це величезний прорив. Адже навіть після початку повномасштабного російського вторгнення в Україну тема повернення до військової служби, яку Ангела Меркель призупинила у 2011 році через «зменшення військових загроз», не одразу постала у внутрішньому німецькому дискусії.

Вперше про те, що призупинення військової служби було помилкою, сказав міністр оборони Борис Пісторіус навесні 2023 року. А вже через пів року після цього німецька розвідка попередила: **Росія може бути готовою до військового протистояння з НАТО до 2029–2030 років**. Зараз Бундестаг відклав законопроект Пісторіуса про нові правила призову на військову службу. Втім, не через те, що хтось виступає проти створення боєздатних німецьких ЗС. Блок ХДС/ХСС вважає, що документ має містити чіткі терміни переходу від добровільного до обов'язкового призову.

Будучи представником СДПН Борис Пісторіус бачить відновлення військового обов'язку виключно на добровільних засадах шляхом розсилання анкет щодо бажання долучитися до служби в Бундесвері. У той час як у блоці ХДС/ХСС впевнені, що це не спрацює, тому у відповідному законі хочуть записати норму про відновлення обов'язкового призову, прив'язану до чітких термінів служби.

Відверто проросійські сили, такі як AfD, цим користуються, маніпулюючи, що цей поспіх може свідчити про плани направити німецьких солдатів до України. Глава AfD Аліс Вайдель порекомендувала канцлеру Фрідріху Мерцу і фракції СДПН у Бундестазі їхати до України, «якщо хтось хоче війни». Проте, як не дивно, попри суперечності всередині самої AfD, публічно Аліс Вайдель підтримує ідею повернення до добровільного призову. Але при цьому вона маніпулює тезами на кшталт: «німецькі солдати не мають брати участі в міжнародних операціях», та «наші діти ніколи не загинуть за Україну», маючи на увазі саме можливу майбутню участь ФРН у «силах запевнення» на території України.

Виступаючи проти надання військової допомоги Україні, бо це лише провокує ескалацію й підвищує ризики для самої Німеччини, AfD вийшла на перше місце в рейтингах. Відрив від ХДС/ХСС незначний, але тенденції мають загрозливий характер. Тому **Україні треба посилити комунікаційні зусилля, звертаючи увагу, що, в умовах скорочення підтримки з боку США, Росія вже перейшла до відкритої ескалації.** Її величезна кількість «невідомих» дронів у німецькому/натовському небі це лише підтверджує. До того ж, очільник Федеральної розвідувальної служби Німеччини Мартін Єгер (який до цього був послом ФРН в Україні), [заявив](#), що гаряча конфронтація з Росією може вибухнути будь-якої миті до 2029 року.

ВНУТРІШНІ «ВОРОГИ» МЕРЦА: ЧИМ СПЕКУЛЮЮТЬ ПРОРОСІЙСЬКІ СИЛИ

Цього року Німеччина відзначила 35-річчя об'єднання країни, проте в політичному сенсі між східними та західними землями залишаються досить виразні розбіжності. На дострокових виборах до Бундестагу, які відбулися 23 лютого 2025 року, блок ХДС/ХСС здобув домінуючу перемогу в західних, північних та південних землях, тоді як AfD — саме в східних. Якщо зараз відвідати міста на Сході Німеччини, поруч із соціальною рекламою Бундесверу можна побачити засилля політичних постерів саме AfD, і жодного від ХДС/ХСС чи інших партій.

Лише на початку жовтня 2025 року, через вісім місяців після дострокових виборів до Бундестагу, й коли за опитуваннями AfD вийшла на перше місце, **Фрідріх Мерц оголосив про нову стратегію своєї партії щодо підвищення присутності у східних федеральних землях, бо, за його словами, ігнорувати зростаючий рейтинг правих популістів більше не можна**. І канцлер має рацію, адже на кону не лише досить непроста дискусія щодо повернення до обов'язкового призову (деякі німецькі експерти закликають зробити це негайно, не чекаючи появи російських танків умовно в Берліні), а й реформа системи соціального забезпечення.

«Держава загального добробуту, яку ми маємо сьогодні, більше не може фінансуватися тим, що ми виробляємо в економіці», — [заявляв](#) Фрідріх Мерц.

Саме тому різні німецькі політики час від часу закликають переглянути чи навіть повністю відмінити соціальну допомогу Bürgergeld, яку отримують як німці, так й українці за програмою тимчасового захисту. Звичайно, в Україні звертають увагу на заяви тих німецьких політиків, які закликають до перегляду чи відміни відповідних виплат саме для українців у Німеччині. Наприклад, для непрацевлаштованих чи чоловіків призовного віку.

Проте насправді понад 60% українців працездатного віку в Німеччині працевлаштовані й платять податки до федерального бюджету. Про це слід постійно нагадувати тим німецьким політкам-популістам, які спекують темою соціальних виплат саме для українців у Німеччині. Справжня проблема полягає в зменшенні чисельності працездатного населення через демографічні зміни в ФРН, тому реформи потребує система витрат на соціальне забезпечення в цілому.

Так, у березні Німеччина змінила конституцію щодо послаблення боргового гальма, відмінивши ще одну поправку часів канцлерства Ангели Меркель, щоб

збільшити інвестиції в інфраструктуру, оборону та надання допомоги Україні. Був створений відповідний фонд на 500 млрд євро. Німецькі економісти прогнозували, що це пожвавить економіку країни. Проте оцінки були надто оптимістичними. Зростання німецької економіки у 2025 році, [за даними](#) Мінекономіки ФРН, становитиме лише 0,2%.

Це прекрасне тло для ультраправих, популістських і проросійських політиків, які пропонують легкі й прості рішення. Адже німецькому суспільству доведеться не лише збільшити свої витрати на медичне й пенсійне забезпечення. Гроші потрібні й на виконання зобов'язань ФРН перед НАТО: збільшення чисельності ЗС Німеччини та витрат на оборону до 5% ВВП. До того ж, збільшення кількості «невідомих» безпілотників у повітряному просторі Німеччини лише підсилює тези німецьких ультраправих і проросійських політиків, створюючи психологічний ефект тиску на німецьке суспільство в бажанні відгородитися від решти світу й війни.

ПОСИЛИТИ ПОЗИЦІЇ МЕРЦА: ЩО УКРАЇНА МОЖЕ ЗАПРОПОНУВАТИ НІМЕЧЧИНІ

Віцепрезидент німецької Федеральної академії політики безпеки (BAKS) публічно [закликає](#) німецьке суспільство готуватися до найгіршого сценарію. Провокації з «невідомими» дронами в повітряному просторі Німеччини, за його словами, ставатимуть дедалі серйознішими. Очевидно, що європейським арміям, і ФРН не є винятком, бракує як досвіду, так і відповідних систем антидронових захисту. Водночас неофіційно німецькі військові говорять про ще одну проблему.

«Це у вас в Україні діє правовий режим воєнного стану. Ми ж живемо у відносному мирі. Якщо наш військовий або пілот ухвалить рішення збити російський дрон чи винищувач, і все це призведе до загибелі наших громадян, він відповідатиме перед законом і навіть може сісти до в'язниці», — зізнався під час бесіди не під запис один із німецьких генералів.

Україна може запропонувати Німеччині свій унікальний практичний і технологічний досвід у відбитті російських дронів атак, що дасть уряду Фрідріха Мерца змогу говорити про внесок України у зміцнення безпеки ФРН і Європи в цілому.

По-перше, це може сприяти збільшення внеску Німеччини до ініціативи США та НАТО PURL (Prioritized Ukraine Requirements List), що передбачає закупівлі американської зброї для України коштом європейських країн, яку координує НАТО. На сьогодні вже шість країн-членів НАТО профінансували чотири пакети оборонної підтримки для України на \$2 млрд (всього до ініціативи доєдналися 17 країн). Зокрема, ФРН [покрила](#) третій пакет на \$500 млн.

По-друге, в майбутньому це може вплинути й на збільшення сприйняття німцями своєї участі у «силах запевнення». Поки що німецькі політики бояться починати публічну дискусію про можливість відправки німецьких солдатів до України до закінчення активних бойових дій і встановлення режиму припинення вогню. Хоча німецькі експерти вже давно [порушують](#) питання: «Якщо війська не на передовій, навіщо тоді взагалі їх надсилати до України?».

Проте з практичною оборонною та технологічною співпрацею України та Німеччини є відчутні проблеми, які в дискусіях з німецькими посадовцями та експертами постають поруч із корупційними викликами, що породжують недовіру до Києва. У дискусійній [записці](#) «Спільне виробництво в оборонній сфері України: від воєнної необхідності до стратегічної індустрії» старший аналітик Центру «Нова Європа» Лео Літра нагадував, як у серпні 2025 року голова компанії Rheinmetall розкритикував українську бюрократію за затягування будівництва заводу з виробництва артилерійських боєприпасів в Україні. Для порівняння: аналогічний завод, запущений одночасно в Німеччині, вже був завершений.

На початку жовтня під час візиту до США українська делегація обговорювала з представниками Пентагону, Конгресу та військовими реалізацію ініціативи Drone Deal — закупівлю українських дронів у межах п'ятирічної угоди та спільне виробництво окремих зразків. Щось схоже Київ міг би запропонувати й Берліну. До того ж, вже були повідомлення, що Німеччина фінансує окремі проєкти з виробництва певних видів безпілотників в Україні, зокрема з виявлення артилерії.

Єврокомісар з питань оборони та космосу Андрюс Кубілюс публічно [просуває](#) ідею «стіни дронів» на східному фланзі НАТО. Поки що її скептично сприйняли саме в Парижі та Берліні. Неофіційно німецькі військові кажуть, що їм бракує антидронowego захисту й апелюють до українського досвіду. Натомість німецькі політики не бачать перспективи вкладати значні інвестиції в технології, які за пів року-рік відійдуть у минуле. Проте це не означає, що **українським посадовцям і представникам відповідних українських індустрій не треба продовжувати переконувати німецьких колег, доводячи, що спільне виробництво систем, які відбиватимуть дроніві атаки, — це безпека не лише України й українців, а й німецьких громадян.**

 <https://www.facebook.com/NECUkraine/>
 https://twitter.com/NEC_Ukraine
 <https://neweurope.org.ua/>